Päivi Puonti

17.11.2025

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisen talouden hoitamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtiovarainvaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä julkisen talouden hoitoa koskevaksi laiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yhteenveto

Hallituksen esitys sisältää lainsäädäntöuudistuksia, jotka seuraavat EU:n finanssipolitiikan sääntökehikon uudistamisesta. Tämän lisäksi hallitus esittää kansallisen finanssipolitiikan säännön ja pitkän aikavälin velkasuhdetavoitteen säätämistä lain tasolle. Ehdotettu laki julkisen talouden hoitamisesta muodostuisi keskeiseksi finanssipolitiikkaa ohjaavaksi säädökseksi Suomessa ja ohjaisi merkittävällä tavalla myös tulevien hallitusten finanssipolitiikan linjauksia.

Finanssipolitiikan sääntöihin liittyvät ehdotukset ovat yleisesti ottaen perusteltuja ja kannatettavia. Kansallinen vaatimus julkisen talouden sopeuttamisesta on Suomessa tarpeen, jotta velkaantuminen saadaan pysyvälle lasku-uralle myös siinä tapauksessa, että EU:n sääntelyä alettaisiin tulkita löysemmin.

Esitys muuttaisi myös finanssipolitiikan valvontarakennetta siten, että itsenäisenä valvojana toimisi jatkossa Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) sijaan talouspolitiikan arviointineuvosto (TPAN). Esityksessä on asianmukaisesti varmistettu TPAN:n riittävät resurssit ja tiedonsaantioikeudet, suora yhteys eduskuntaan sekä sen toiminnan ulkopuolinen arviointi, jota EU edellyttää.

Finanssipolitiikkaa ohjaavat tavoitteet

Hallitus esittää, että EU-lainsäädännön edellyttämänä kansallisena finanssipolitiikan sääntönä toimisi jatkossa vaalikauden alussa asetettava rahoitusasematavoite valtiolle ja paikallishallinnolle, eli julkisyhteisöjen velkaa kasvattaville sektoreille. Tavoite tulisi saavuttaa vaalikauden viimeisenä vuonna. Tämä rahoitusasematavoite korvaisi nykyisen MTO-tavoitteen (Medium-Term Objective), joka poistuu myös EU-sääntökehikosta.

Muutos on perusteltu. MTO ei ole käytännössä ohjannut suomalaista finanssipolitiikkaa, vaikka se on ollut lakisääteinen. Hallitukset ovat toistuvasti tukeutuneet hallitusohjelmaan kirjattuihin, käytännön kannalta selkeämpiä mittareita sisältäviin rahoitusasematavoitteisiin.

Vaalikauden viimeisen vuoden rahoitusasematavoite on ymmärrettävä, keskipitkälle aikavälille ulottuva ja siten käyttökelpoinen. On perusteltua, että tavoite asetetaan vain valtiolle ja paikallishallinnolle, koska näiden sektoreiden rahoitusasema vaikuttaa suoraan koko julkisen talouden velkasuhteen kehitykseen. Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemalla tätä suoraa yhteyttä ei ole.

Lakiesityksen voimaantulo on kuitenkin vaiheistettu tavalla, joka monimutkaistaa kokonaisuutta lähivuosina. Koko sääntökokonaisuus tulee voimaan vasta vuonna 2035. Vuosille 2027–2031 valtioneuvoston olisi asetettava rahoitusasematavoite, joka täyttää EU-sääntelyn edellytykset. Käytännössä tämä tarkoittaa komission kanssa neuvotellun velkakestävyysanalyysiin perustuvan nettomenouran noudattamista.

Ilman siirtymäaikaa EU-sääntelyn mahdollistama seitsemän vuoden sopeutuskausi ei olisi käytettävissä. Valtiovarainministeriön laskelmien mukaan siirtymäkauden (2027–2031) ja sitä seuraavan vaalikauden (2031–2035) sopeutustarpeet ovat lähes yhtä suuret, noin 5–6 miljardia euroa kummallakin jaksolla. Asteittainen sopeutus on tältä osin perusteltua.

Velkasuhdetavoitteella ei merkitystä vielä pitkään aikaan

Ylivaalikautinen sitoutuminen velkaongelman ratkaisemiseen on Suomen kannalta välttämätöntä. Lakiesitys edellyttää parlamentaarista valmistelua, ja parlamentaarisen työryhmän tehtävänä olisi asettaa julkisen talouden ylivaalikautinen, kahdeksan vuoden päähän ulottuva rahoitusasematavoite, jonka saavuttamista vaalikauden tavoitteen tulee edistää. Lakiesityksen mukaan sekä vaalikauden että ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen tulee täyttää EU-oikeudelliset vaatimukset.

Lakiesityksen mukaan julkisen velkasuhteen tavoitteena on ensin 60 prosenttia ja pitkällä aikavälillä 40 prosenttia suhteessa BKT:hen. Suomen velkasuhde on tällä hetkellä lähes 90 prosenttia. Kun velkasuhdetta esitetään laskettavaksi alle prosenttiyksiköllä vuodessa, ei 40 prosentin velkasuhdetavoitteella ole käytännössä merkitystä vielä hyvin pitkään aikaan.

Parlamentaarinen valmistelu vahvistaa puoluerajat ylittävää sitoutumista sekä yhteistä tilannekuvaa Suomen julkisen talouden tilasta. Parlamentaarisella työskentelyllä voi kuitenkin olla myös haittapuolia: käsittelyssä oleva lakiesitys on joiltain osin monimutkaisempi ja sisältää muutamia tarpeettomia elementtejä alkuperäiseen luonnokseen verrattuna.

Rahoitusasematavoite asetetaan mm. siten, että julkinen velkasuhde laskisi vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuodessa. Sopeutusvaateen arviointi EU-sääntöihin nähden ei ole yksiselitteistä. Tämä johtuu sekä EU-sääntöjen monimutkaisuudesta että EU:n sääntelyn tulkinnanvaraisuudesta. Tulkintaan liittyvä epävarmuus korostuu erityisesti tilanteessa, jossa suuret jäsenmaat saattavat poiketa velvoitteista. Kansallinen sääntely tarjoaa tällöin tärkeän varmistusmekanismin velkasuhteen laskun turvaamiseksi Suomessa.

Ylivaalikautinen tavoite asetetaan vaalikauden puolivälissä, ja sitä tarkistetaan komissiolta saadun ns. viiteuran perusteella. Kolmen tavoitteen – vaalikauden rahoitusaseman, ylivaalikautisen tavoitteen ja komission viiteuran – yhteensovittaminen kaikkine lisävaatimuksineen ei ole yksinkertaista. Esimerkiksi kansallinen rahoitusasematavoite koskee vain valtiota ja kuntia, kun taas ns. turvalauseke ulottuu koko julkiseen talouteen, mukaan lukien sosiaaliturvarahastot. Tämä aiheuttaa tarpeettoman ristiriidan sääntelyn sisälle.